

Yelis Bilim, Nämndsekreterare
Tfn: 0345-18237
E-post: yelis.bilim@hylte.se

2020-04-16

Kommunstyrelsen
2020 KS0109

Ärendebeskrivning - Förslag på yttrande remiss: Härifrån till evigheten - En långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv, SOU 2019:58

Sammanfattning

Hylte kommun är i huvudsak positiv till utredningens förslag men vill lämna några kompletterande synpunkter och kommentarer.

I december 2019 kom den statliga Arkivutredningen ”Härifrån till evigheten – en långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv, SOU 2019:58” med syfte att modernisera och utveckla arkivområdet. Arkivutredningen utgår från direktiv som omfattar fem olika teman:

1. arkivsektorn och samhällsutvecklingen,
2. regleringen av arkivområdet,
3. riksarkivets roll,
4. de enskilda arkiven, och
5. arkivstatistik

Arkivutredningen består av ett sammanfattande kapitel och därefter följer 14 kapitel med varsitt fokusområde utifrån utredningens teman. En avgränsning har gjorts där endast de kapitel som berör kommuner har tittats närmare på.

Kommunens yttrande

Övergripande synpunkter

Arkivutredningen består av en grundlig genomgång och redovisning av arkivområdet. Olika perspektiv som berör arkivområdet tas upp och sammanfattningsvis är utredningen övergripande i sin kartläggning av arkivområdet.

Arkivutredningens förslag förtydligar vedertagna slutsatser som är vanligt förekommande hos många arkiv idag.

Arkivutredningen har ett stort fokus på kulturarvsaspekten, vilket är viktigt att belysa och lyfta fram. Detta ser Hylte kommun som positivt.

Arkivutredningen fokuserar och lyfter fram mycket viktiga aspekter gällande digitaliseringen och dess utmaningar. Att se till att information bevaras till framtiden är något som måste prioriteras. Det är inte lätt och det finns ingen snabb lösning. Arkivet idag ska hantera

information som sträcker sig över flera tidsepoker och flera olika medier. Det är papper, foton, diabilder, disketter, hårddiskar mm.

Det är en anledning till att Hylte kommun anser att FGS:erna (Förvaltningsgemensamma specifikationer) är viktiga och att det är speciellt viktigt att det centraliseras och sköts av Riksarkivet. Det förstod vi i samband med införandet av e-arkivet. Det ter sig mycket svårare och dyrare om olika system har olika lösningar och inte kan ”prata” med varandra. I längden blir det ohållbart.

Att bevarandeplanen lyfts fram ser Hylte kommun som positivt då det alltid finns en risk att arkivet och dokumenthanteringen inte prioriteras i kommunerna med tanke på det ekonomiska läget i en del kommuner. Därför är det viktigt att lagen är tydlig med att det ska göras.

Att arkivlagen moderniseras är nödvändigt och blir en naturlig följd i takt med samhällsutvecklingen.

Specifika synpunkter

I detta avsnitt lyfts mer specifika synpunkter. Varje kapitel redovisas som rubrik följt av en kort sammanfattning och avslutas med en kommentar från Hylte kommun.

Kapitel 1 Författningsförslag och Kapitel 5 En moderniserad och anpassad arkivlag.

Det finns ett behov att modernisera arkivlagen och de förordningar som berörs av en ändrad arkivlagstiftning. Arkivutredningens förslag och genomgång av arkivlagen och de författningsförslag som föreslås hittar man i första kapitlet samt i det femte kapitlet.

Det första kapitlet innehåller utredningens förslag till ny arkivlag, ny arkivförordning, ny förordning om statsbidrag till arkivcentrum, ändring i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken, ändring i förordningen (2009:1593) med instruktion för Riksarkivet, ändring i förordningen (2013:791) om särskilda arkivuppgifter för vissa kommunala arkivmyndigheter, ändring av förordningen (2018:1486) med instruktion för Myndigheten för digital förvaltning samt redaktionella ändringar i ett stort antal författningar som följer av att en ny arkivlag och en ny arkivförordning föreslås.

Gällande arkivlagen har utredningen haft följande utgångspunkter:

- ett mer tidsenligt språk,
- en modernare författningsstruktur, och
- en anpassning till utvecklingen inom sakområdet.

Utredningens förslag sammanfattas enligt följande:

- En ny arkivlag ersätter den nuvarande arkivlagen
- Lagen ska inledas med en paragraf som anger att syftet med lagen är att trygga tillgången till allmänna handlingar, främja tillgången till kulturarvet, och bidra till det demokratiska samhällets beständighet och utveckling.
- I arkivlagens inledande bestämmelser ska det lyftas fram att arkiven är en del av kulturarvet, och bidra till det demokratiska samhällets beständighet och utveckling.
- I arkivlagens inledande bestämmelser ska det lyftas fram att arkiven är en del av kulturarvet. Det ska också framgå att arkiven ska bevaras, struktureras och förvaltas för

att tillgodose 1) rätten att ta del av allmänna handlingar, 2) behovet av information för rättskipningen och förvaltningen, och 3) forskningens behov.

- Lagens bestämmelser ska gälla för 1) myndigheternas och vissa andra organs arkiv, 2) arkivmyndigheterna, och 3) sådana enskilda arkivinstitutioner som erhåller verksamhetsbidrag av statliga medel.

Kommentar: Hylte kommun ställer sig positiva till förtydligandet av uppdragen. Det är viktigt att lyfta de olika behov som arkiven har och att en tydlig uppdragsbeskrivning finns att hitta i arkivlagen. Begreppet arkivförvaltning synliggör tiden och den ”trend” som är just nu där mycket fokus ligger på förvaltning. Hylte kommun ser det som positivt att arkivförvaltning som begrepp blir förankrat i lagtexten. I Arkivförordningen tar man upp flera viktiga områden, två av dessa vill Hylte kommun lyfta. Det första gäller förtydligandet kring de krav som ska ställas på system vid upphandling. Hylte kommun anser att det visar på hur arkivsektorn i dagens digitala samhälle måste arbeta på ett förutseende sätt. Det andra området som Hylte kommun vill lyfta är hur arkiv ska förhålla sig till GDPR. Detta visar på den nyanserade funktion arkiven har och Hylte kommun ser det som väldigt positivt att det belyses i arkivlagen och författningarna.

Kapitel 3 Viktiga samhällsförändringar

Digitaliseringen är den enskilt största samhällsförändringen som lyfts fram i utredningens dialoger och analyser. Andra viktiga samhällsförändringar förknippas med kampen för en bättre miljö och med insikten om begränsade resurser. Den demografiska utvecklingen påverkar också, med en betydande urbanisering och en ökad migration i världen.

Utredningen pekar på att dagens samhälle kräver hög digital kompetens hos medborgarna samtidigt som medborgarna kräver ökad digital tillgång till samhällsservice, tjänster och information. Utvecklingen får stora konsekvenser för ekonomi, arbetsmarknad och utbildningssystemet. Digitaliseringen får också konsekvenser för tilltron till samhällets institutioner och medborgarnas källkritiska förmåga sätts på prov. För arkivsektorn är nya tekniker och nya typer av handlingar den största utmaningen med digitaliseringen. Principer om arkivbeständighet och tillgänglighet förändras i grunden.

Kommentar: Hylte kommun anser att utredningen ger en bred återspeglning av historik och nuläge utifrån olika aspekter som berör arkivområdet. Utvecklingen inom digitalisering, demografi och klimatpåverkan har stor påverkan på vårt samhälle i stort. Arkivsektorn i Sverige är i stort behov av tydliga riktlinjer och rådgivning. Det behövs ett tydligt ledarskap för att driva utvecklingen för arkivens arbete framåt. Avseende digitalisering finns det behov inom arkivsektorn att hitta hållbara och bra sätt att arbeta långsiktigt med arkiv speciellt i digital kontext.

Kapitel 4 Beskrivning av arkivsektorn

Kapitlet behandlar arkivväsendets historiska utveckling, arkivteori och terminologi. Med samhällsutvecklingen kommer förändrade värderingar, utbyggnaden av förvaltningen, utvecklingen av civilsamhället och näringslivet samt olika tekniskiften. Dessa påverkar vad och hur något dokumenteras och bevaras. Arkivsektorns olika aktörer står idag inför utmaningar vad gäller bevarande, digitalisering och tillgängliggörande av arkivinformaton. Nya arbetssätt och metoder väcker frågor om anpassade utbildningar och behov av fortbildning. Arkivsektorn behöver även hantera särskilda typer av arkivmaterial genom olika slags insatser. Informationen i såväl de samtida som de äldre bestånden ska kunna användas av olika typer av användare, i olika syften – nu och i framtiden.

Kommentar: Hylte kommun ställer sig positiva till att arkivsektorns olika aktörer belyses i utredningen samt vilka utmaningar gällande bevarande, digitalisering och tillgängliggörande av arkivinformation, arkivsektorn står inför.

Kapitel 6 Myndigheternas arkivbildning och arkivförvaltning

Kapitlet behandlar myndigheternas uppgifter i fråga om arkivbildning och arkivförvaltning.

- De ska av arkivlagen framgå att upptagningar för automatiserad behandling som är tillgängliga för flera myndigheter, så att de utgör allmänna handlingar där, ska bilda arkiv endast hos den myndighet som ansvarar för det informationssystem där upptagningen ingår.
- Ordet arkivförvaltning ska ersätta ordet arkivvård i arkivlagen. Av bestämmelserna om arkivförvaltning ska det framgå att myndigheterna ska skapa förutsättningar för en god arkivförvaltning genom att beakta bevarandenaspekter i ett tidigt skede.
- Det ska införas en bestämmelse i arkivförordningen om en skyldighet för myndigheter att vid upphandling, utveckling eller idrifttagande av ett informationssystem försäkra sig om att handlingar och uppgifter i systemet kan föras över till andra informationssystem, avskiljas och gallras.
- Arkivlagens bestämmelser om arkivbildning och arkivförvaltning bör inte samordnas med bestämmelser i några andra författningar.
- Det ska i arkivlagen införas en bestämmelse om att myndigheterna ska lämna uppgifter om arkiv till ett nationellt arkivinformationssystem.

Kommentar: Hylte kommun ställer sig positiva till att begreppet arkivförvaltning ersätter arkivvård eftersom det mer stämmer överens med en moderna kommunal verksamhet. Ett förtydligande gällande begreppen bevarande och gallring är bra samt att myndigheter ska skapa förutsättningar för en god arkivförvaltning genom att beakta bevarandenaspekter i ett tidigt skede.

Kapitel 7 Bevarande och gallring

Det ska i arkivlagen tydliggöras att huvudregeln är att allmänna handlingar ska bevaras men att gallring får ske under vissa förutsättningar. I en av lagens inledande bestämmelser ska det anges att ett av lagens syften är att trygga tillgången till allmänna handlingar. För att skapa ett tydligare fokus på bevarandefrågorna och möjliggöra prioriteringar ska det av arkivlagen framgå att arkivmyndigheterna ska upprätthålla en aktiv och strategisk bevarandeplanering.

- Det ska av arkivlagen framgå att kommuner och regioner är skyldiga att besluta om riktlinjer för gallring av allmänna handlingar. – På sikt bör terminologin i registerförfattningarna avseende gallring göras enhetlig. Dessa ändringar, såväl innehållsmässigt som språkligt, bör kunna göras inom ramen för det normala författningsarbetet inom respektive politikområde.
- Riksarkivet får i uppdrag att inventera arkivbestånden som förvaras hos de statliga myndigheterna för att kunna bedöma och prioritera vilka bevarandensatser som behövs. Myndigheten tillförs årligen 2 miljoner kronor för uppdraget under 2022-2023. Riksarkivet får även i uppdrag att utreda de ekonomiska, praktiska och tekniska förutsättningarna för massdigitalisering av pappersarkiv som förvaras hos de statliga myndigheterna.
- Kungliga biblioteket får i uppdrag att i samverkan med Stiftelsen Svenska Filminstitutet, Statens musikverk och Riksarkivet genomföra en nationell inventering av audiovisuellt material samt att utreda förutsättningarna för ett genomförande av digitaliseringen av materialet.

- Det bör genomföras nationella översyner av ansvaret för och bevarandet av fotografi respektive forskningsdata.

Kommentar: Hylte kommun ser det som positivt att utredningen slår fast att huvudregeln är att allmänna handlingar ska bevaras. I vårt arbete med införandet av ett e-arkiv har det blivit tydligt hur viktigt det är med gemensamma riktlinjer gällande informationsutbyte mellan myndigheter och system. Där spelar de förvaltningsgemensamma specifikationerna (FGS) en stor roll och vi delar uppfattningen om att Riksarkivet bör förvalta och tillhandhålla dessa.

Kapitel 8 Överlämnande och finansiering

Kapitlet behandlar olika frågeställningar om överlämnanden av myndigheternas arkiv till arkivmyndigheterna och finansieringen av överlämnanden till den statliga arkivmyndigheten.

- Finansieringsmodellen för överlämnande av arkiv ska delvis förändras. Av riksarkivets instruktion ska framgå att avgifterna för att ta emot, bevara, vårda och tillhandahålla överlämnande arkiv ska motsvara full kostnadstäckning. Det ska vidare framgå av instruktionen att arkiv som överlämnas i samband med att en myndighet avvecklas inte omfattas av avgiftsmodellen. I dessa fall ska anslagsöverföring användas för att täcka Riksarkivets kostnader.
- Riksarkivet får i uppdrag att, i samråd med Ekonomistyrningsverket, ta fram en modell för att beräkna de faktiska kostnaderna, som ska ligga till grund för att kunna fastställa relevanta avgifter.
- Myndigheterna som har överlämnat personuppgifter enligt tvingande bestämmelser i registerförfattningar bör av integritetsskäl inte få tillgång till uppgifterna.

Kommentar: Hylte kommun ställer sig bakom förslaget om att överlämnandeplaner ska upprättas och klargöras i arkivlagen. Det kan i det långa loppet stötta kommuner i dess arbete med att bevara allmänna handlingar. Arkivutredningens förslag om att Riksarkivet ska ta fram en kostnadsmodell för att ta emot, bevara, vårda och tillhandahålla handlingar ses som mycket positivt då många arkiv kanske har ekonomiska begränsningar. Då kan en nationell modell för finansiering bli väldigt värdefull speciellt i en digital kontext.

Kapitel 9 Normering, tillsyn och rådgivning

Kapitlet behandlar verksamheterna normering, tillsyn och rådgivning i stat, kommuner och regioner.

- Den statliga arkivmyndighetens rätt att meddela föreskrifter för kommuner och regioner bör inte utökas. Den statliga arkivmyndigheten bör inte heller utöva tillsyn över arkivförvaltningen i kommuner och regioner.
- Arkivlagens bestämmelser om arkivmyndigheter i kommuner och regioner bör inte ändras.
- Den statliga arkivmyndighetens bemyndiganden ska få en grund i arkivlagen. Bestämmelserna om vilka skyldigheter kommunerna och regionerna har i enlighet med arkivlagen ska också förtydligas.
- Det ska av arkivlagen framgå att den statliga arkivmyndigheten får förelägga ett organ som står under dess tillsyn att vidta åtgärder för att komma till rätta med brister i arkivförvaltningen. Den statliga arkivmyndigheten föreslås även få förelägga ett organ som står under dess tillsyn att inkomma med en plan om återlämnande och överlämnande av arkiv.
- Det ska av arkivlagen framgå att arkivmyndigheterna ska ge råd och vägledning om arkivbildning och arkivförvaltning till de myndigheter och andra organ som står under deras tillsyn.

- Den statliga arkivmyndigheten får i uppgift att analysera omvärldsutvecklingen inom sitt ansvarsområde. Uppgiften regleras i Riksarkivets instruktion och myndigheten tillförs 2 miljoner för uppgiften.

Kommentar: Hylte kommun ställer sig positiva till att den statliga arkivmyndigheten (Riksarkivet) inte ges utökad rätt att meddela föreskrifter och heller inte ges rätt att utöva tillsyn över kommuner och regioner, då detta skulle komma att inskränka på kommunernas självstyre. Likaså är det positivt med en ökad och tydligare samordning och vägledning gällande det kommunala arkivarbetet från Riksarkivet. I kommuner där man upplever att arkivhanteringen inte kan hanteras optimalt på grund av t. ex personal utan gedigen erfarenhet av arkivarbete, ser Hylte kommun detta som väldigt bra att man i större utsträckning kan vända sig till Riksarkivet för råd och vägledning om arkivbildning och arkivförvaltning.

Kapitel 14 Konsekvenser av övergången till digital informationsförsörjning

Kapitlet behandlar ett projekt som utredningen genomfört för att analysera den digitala transformationens ekonomiska konsekvenser för Riksarkivet och för att teckna ett tänkbart framtidsscenario. Slutsatserna från projektet har underställts ett urval av kommunala, regionala och statliga arkivmyndigheter för att få deras bedömning av projektets resultat och för att ge utredningen ett bredare underlag att utgå från. Frågan har därmed vuxit till att handla om en mångfald konsekvenser av digitaliseringen för hela arkivsektorn. Det handlar om behovet av ett proaktivt arbetssätt i offentliga förvaltningar, behovet av en nationell stödfunktion och ett kompetenslyft och behovet av en normering och styrning från statens sida. Det handlar också om att identifiera behovet av kunskap, teknik och ekonomiska resurser för att genomföra massdigitalisering av kulturarvet i stor skala på nationell nivå.

- Riksarkivet ska bistå regeringen med underlag för de ekonomiska konsekvenserna av den statliga arkivförvaltningens övergång till digitala processer. För att hantera den nya uppgiften tillförs Riksarkivet 4 miljoner kronor.
- Riksarkivet får i uppdrag att ta fram en nationell fortbildningsplan för yrkesverksamma arkivarier. Uppdraget ska utföras i samarbete med de sex universitet och högskolor som bedriver arkivutbildning, Sveriges kommuner och regioner samt berörda personalorganisationer.
- Riksarkivet får i uppdrag att ta fram underlag till regeringen för att beräkna de ekonomiska konsekvenserna av massdigitalisering på arkivområdet. Myndigheten tillförs årligen 2 miljoner kronor för uppdraget under 2022-2023.

Kommentar: Hylte kommun ser positivt på vikten av kompetenslyft och fortbildning inom arkivsektorn som utredningen tar upp. Utredningen beskriver följande: "Utredningen bedömer att det i första hand behövs en nationell fortbildningsplan av redan yrkesverksamma arkivarier för att kunna möta de ändrade villkor som den digitala transformationen innebär för både förvaltning, tillhandahållande och tillgängliggörande av information". Detta ses som väldigt bra då många kommuner kanske har begränsade möjligheter att tillhandahålla lämplig kompetensutveckling inom arkivområdet. Mindre kommuner har överlag även svårare att få tag på utbildade medarbetare med bred kompetens och erfarenhet. En nationell fortbildningsplan kan bli en bra hjälp till att säkerställa att både kompetens inom arkivvetenskap och IT finns inom även de mindre kommunernas arkivförvaltning.

Kapitel 15 Informationsspridning om arkivområdet

Kapitlet behandlar insamling av statistikuppgifter på arkivområdet och om statistiken bör utgöra officiell statistik. Utredningen identifierar sex användningsområden där det finns behov av informationsspridning om arkivområdet: 1) uppföljning och styrning av arkivmyndigheter, 2) överblick och sökbarhet i arkivsektorn, 3) arkivsektorns totala omfattning, 4) arkivsektorns specifika förutsättningar, 5) jämförelser med andra sektorer och 6) samhällsutgifter och medborgarnas vanor. Riksarkivets nuvarande informationsspridning beskrivs, med bland annat den nationella arkivdatabasen (NAD), liksom systemet med officiell statistik.

- Av Riksarkivets instruktion ska framgå att myndigheten ska tillhandahålla ett nationellt arkivinformationssystem och verka för en så bred anslutning som möjligt till systemet.
- Arkiv ska vara ett ämnesområde i den officiella statistiken, med Riksarkivet som ansvarig myndighet. Detta ska framgå av bilagan till förordningen om den officiella statistiken. Riksarkivet tillförs 3 miljoner kronor årligen under 2022-2023 för uppbyggnad av systemet och 2 miljoner kronor fr.o.m. 2024 för den löpande verksamheten.
- Den officiella statistiken inom sektorn Kultur och fritid bör på sikt ses över för att åstadkomma en mindre sektoriell och mer sektorsövergripande och tematisk informationsspridning.

Kommentar: Hylte kommun ställer sig positiva till förslaget. Statistik över arkivsektorn kan bidra till en översikt som inte finns i dagsläget och det ger möjlighet till uppföljning inom arkivsektorn.

Kapitel 16 Konsekvenser av förslagen

Kapitlet behandlar kostnadsberäkningar och andra konsekvensbeskrivningar av utredningens förslag. Förslaget innebär att dagens reglering ska finnas kvar, om än med flera förtydliganden i en ny arkivlag och en ny arkivförordning. Likaså ska myndighetsstrukturen vara oförändrad, men med en tydligare ansvarsfördelning myndigheter emellan, en minskad detaljstyrning från statens sida samt med nya uppgifter och uppdrag för bl.a. Riksarkivet, i vissa fall kombinerat med ett högre statsanslag. Även det befintliga systemet för statsbidrag ska behållas, dock med ett tillskott av ekonomiska resurser och en kompletterande bidragsform. Utredningens förslag innebär att statens kostnader ökar med sammanlagt 51 miljoner kronor fr.o.m. 2022, varav 5 miljoner kronor är tidsbegränsade till 2022-2023. De ökade kostnaderna föreslås finansieras delvis genom en överföring av 2 miljoner kronor från förvaltningsanslaget för DIGG fr.o.m. 2022 delvis genom omfördelningar inom utgiftsområde 17. Förslagen bedöms inte få negativa konsekvenser i form av större kostnader eller ökade administrativa bördor för kommuner och regioner. Förslagen bedöms få positiva konsekvenser för den enskilda arkivsektorn och för arkivsituationen för urfolket samerna och de övriga nationella minoriteterna judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar.

Kommentar: Hylte kommun ställer sig mycket positiva till utredningens betoning på att ett värnande av kulturarvet fodrar resurser, och att samarbeten lyfts fram för att möjliggöra detta uppdrag. Arkiven bär en samhällsviktig funktion för bevarandet, tillgängliggörandet och tillhandhållandet av kulturarvet och resurser behövs för att förvalta och utveckla detta uppdrag. Slutligen vill Hylte kommun poängtera att i den nya arkivlagen blir syfte, ändamålet och tillämpningsområde i sin helhet tydligare.

